

Socialdepartementet

Remissvar SOU 2023:9 Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans

S2023/00990

1 Sammanfattning

Skatteverket tillstyrker förslagen i delbetänkandet att:

- Ett statligt huvudmannaskap är att föredra framför både nuvarande ordning och ett kommunalt huvudmannaskap. Ett statligt huvudmannaskap genom Försäkringskassan skapar bättre förutsättningar för kontroll av felaktiga utbetalningar och för att stärka skyddet mot kriminella som försöker utnyttja välfärdssystemen.
- Kommunen ska anmäla till IVO och Försäkringskassan om de får indikationer på att personlig assistans inte utförs med god kvalitet.

2 Skatteverkets synpunkter

2.1 Ett statligt huvudmannaskap har fler fördelar än nackdelar (4.2)

Skatteverket delar bedömningen i betänkandet att den främsta fördelen med att ge staten ett samlat ansvar för insatsen personlig assistans är att det skapar goda förutsättningar för likvärdighet över landet och för rättssäkra utredningar, bedömningar och beslut om rätt till personlig assistans (s.106).

Skatteverket har i sin utredningsverksamhet inom såväl beskattningsverksamheten som brottsbekämpningsverksamheten erfarenhet av att bestämmelserna om personlig assistans har missbrukats i relativt stor utsträckning genom åren. Trots skärpningar i regelverket förekommer fortfarande missbruk. Vi bedömer att om administration och utbetalning av ersättning koncentreras till en myndighet skapas bättre förutsättningar för kontroll av felaktiga utbetalningar och stärkt skydd mot kriminella som försöker utnyttja välfärdssystemet. Försäkringskassan har bättre administrativa förutsättningar än kommunerna att förebygga och upptäcka felaktiga utbetalningar, förbättra kontrollerna och automatisera dessa. Detta gäller oavsett vid nuvarande ordning eller vid kommunalt huvudmannaskap där det administrativa ansvaret är uppdelat mellan 290 kommuner, eftersom det finns tydliga skillnader mellan kommunerna vad rör deras förutsättningar att arbeta systematiskt och effektivt med kontroller av felaktiga utbetalningar och mot välfärdskriminalitet. (s. 111)

En annan fördel, enligt Skatteverkets bedömning, är att Försäkringskassan har förmågan att ha en effektiv riskhantering. I betänkandet på sidan 112 nämns *”att Försäkringskassan har bättre förutsättningar än kommunerna att se till så att myndigheten och andra berörda aktörer har och kan utbyta den information som de behöver för fungerande kontroller. Detta beror bland annat på de nationella*

myndighetsnätverk mot välfärds kriminalitet och felaktiga utbetalningar som myndigheten ingår i.”

Skatteverket delar bedömningen att Försäkringskassan som statlig myndighet har lättare att samverka med andra myndigheter och berörda aktörer än kommunerna, eftersom Försäkringskassan ingår i olika nationella myndighetsnätverk. Ett av de nationella myndighetsnätverken är den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet inom vilken det förekommit ett antal större ärenden kring assistansbedrägerier. Enligt Skatteverkets bedömning är det inte bara frågan om nationella nätverk mot välfärdsbrottslighet och felaktiga utbetalningar, utan även mot organiserad brottslighet (där välfärdsbrottslighet ingår).

Skatteverket bedömer att ett statligt huvudmannaskap förbättrar möjligheten för myndighetsövergripande samverkan enligt lagen (2016:774) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet (LUS). Detta ska även ses i ljuset av att Försäkringskassan är en av de myndigheter som är skyldig att lämna uppgifter enligt denna lag, medan kommunerna inte omfattas av densamma. (s.111)

2.2 Kommunens skyldighet att anmäla

Skatteverket instämmer i bedömningen om att kommunerna är den offentliga aktör som står närmast den enskilde och också har bättre förutsättningar att få kännedom och information om olika typer av missförhållanden eller kvalitetsbrister än vad en statlig myndighet har. Enligt Skatteverkets bedömning är det därför av stor vikt att signaler som fångas upp av kommunerna skickas vidare till IVO och Försäkringskassan, som i sin tur kan agera på informationen.

2.3 Synpunkter på lagtext eller författningskommentarer av teknisk natur

Kommunens skyldighet att anmäla

I förslag till ny lydelse av 15 § 8 i lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (sid 51) står det att till kommunens uppgifter hör att anmäla till IVO och Försäkringskassan när det finns anledning att anta att någon som har beviljats assistanssättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken inte får personlig assistans med god kvalitet enligt 6 § fjärde stycket. På sid. 25, under sammanfattning av förslaget, står det att utredningen föreslår att kommunerna *ska kunna* anmäla till IVO. I den lättlästa sammanfattningen på sid. 38 finns en underrubrik som lyder ”Kommunen *ska* anmäla om insatsen personlig assistans inte fungerar bra”, men några rader längre ned så står det *ska kunna*. Under avsnitt 7.5.4, sid 252 står det ”Ansvarig kommun *ska* enligt en ny regel i 15 § 8 LSS anmäla till IVO...Kommunen *ska* också anmäla det till Försäkringskassan.” Lite längre ned samma sida ”Vi föreslår därför att ansvarig kommun enligt LSS *ska* anmäla till IVO...”.

Fått laga kraft

I förslag till övergångsbestämmelse 5 till lagen om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade bör ”vunnit laga kraft” bytas ut mot ”fått laga kraft” (jfr 27 § femte stycket samma lag). Vunnit laga kraft återkommer på s. 266, 267, 315, 331 och 369.

3 Konsekvenser för Skatteverket

För beskattningsverksamheten utgör förslaget positiva konsekvenser ur ett kontrollperspektiv. Om huvudmannaskapet samlas hos Försäkringskassan, och inte hos olika kommuner, och på så sätt ger Försäkringskassan en överblick över alla aktörer, så försvårar man för oseriösa aktörer att röra sig mellan kommunerna, beroende på vilken kontroll som sker. Dessutom kan Försäkringskassan delta i myndighetsöverskridande samverkan (tillsammans med ex Skatteverket) med stöd av LUS-regelverket. Förfarandet med s.k. FUT-anmälningar (felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen) förenklas också genom ett statligt huvudmannaskap då underrättelser, enligt lag (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (FUT), endast behöver skickas till en part. Samtidigt undanröjs risk för tveksamhet kring till vilken instans en FUT-anmälan ska skickas.

Förslaget får även positiva följd effekter för den brottsbekämpande verksamheten på Skatteverket. Skatteverket deltar ofta i brottsutredningar om bidragsbrott rörande assistansärenden, då dessa ärenden inte sällan innefattar väsentliga inslag av skattebrott och bokföringsbrott. Arbetet sker då under förundersökningsledning av åklagare och oftast på Ekobrottsmyndigheten (EBM). Om möjligheterna att genomföra denna typ av brottslighet försvåras, eller om möjligheterna att utreda brotten förbättras, så får det betydelse för Skatteverkets utredningsverksamhet av skattebrott.